

Puhe Maidon huippupäivä -seminaarissa 16.2.2010 Vieremällä
maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila

Maidontuotanto on maaseudun selkäranka

Arvoisat maidontuottajat, hyvät naiset ja miehet

Maidontuotannon merkityksestä on hyvä puhua juuri täällä Pohjois-Savossa ja Vieremällä, vahvassa maitomaakunnassa ja vahvassa maitopitäjässä. Pohjois-Savo on Pohjois-Pohjanmaan ohella tärkein osa Maito-Suomea. Alueenne maatiloista yli kolmasosalla harjoitetaan maitotaloutta. Sekä Vieremä että naapurikunta Kiuruvesi ovat molemmat neljän suurimman maidontuotantokunnan joukossa.

Maidontuotanto on maataloutemme perusta. Maito on tuotantosuunnistamme taloudellisesti merkittävin. Yli 40 % maatalouden tuloista muodostuu maitotuloista. Täällä Pohjois-Savossa osuus on vieläkin suurempi: peräti noin 60 %. Maitosektorin menestymisellä on siten huomattava merkitys koko maatalouden menestykselle ja täällä myös aluetalouden menestykselle.

Maatalouden rakennemuutos on kovaa, ja maidontuottajien määrä vähenee. Vuonna 2000 Suomessa oli vielä lähes 23 000 maitotilaa. Viime vuoden lopulla maidonlähettäjiä oli hieman yli 11 000. Maitomäärä ei kuitenkaan onneksi ole vähentynyt vastaavasti, koska tilakoko ja lehmien keskituotos ovat samaan aikaan kasvaneet. Viime vuonna tuotanto hieman lisääntyi ja kasvua odotetaan myös tälle vuodelle. On tärkeää, että myös jatkossa meijerimme saavat kotimaista raaka-ainetta riittävästi.

Suomalainen maito on laadultaan erinomaista: se on parasta koko EU:n alueella. Yli 95 % maidosta kuuluu parhaaseen E-luokkaan. Maito on valkoista kultaa!

Ammattitaitoisten maidontuottajien lisäksi yksi suomalaisen maitoketjun vahvuuksista on pitkälti osuustoiminnallinen meijeriteollisuutemme. Tuottajat omistavat meijerinsä ja ovat tiukasti mukana päätöksenteossa.

Meijeriteollisuus on onnistuneesti panostanut tuotekehitykseen ja tutkimukseen. Uusia innovatiivisia tuotteita on kehitetty menestyksekkäästi. Missään muualla Euroopassa ei kaupan maitokaapissa ole yhtä suurta maitotuotteiden valikoimaa. Kevyttuotteiden kirjo on laaja, samoin terveysvaikutteisten ja laktoosittomien tuotteiden. Kuluttajat ovat ottaneet ne vastaan hyvin, ja kysyntä on suurta.

Maidontuotanto oli viime vuonna EU:n alueella todellisessa kriisissä. Tuottajahinta laski monissa maissa jopa alle 20 snt/litra. Kriisin voi sanoa nyt hieman helpottaneen.

Meillä tuottajahinta on pystytty pitämään 35-40 sentin välillä, kun muualla Euroopassa tuottajat saavat maidostaan parhaimmillaan 25-30 senttiä. Täällä Suomessa hinnan on ilman muuta oltavakin selvästi parempi kuin muualla, ovathan tuotantokustannuksemme oloistamme johtuen korkeat.

Se, miten tuottajahinnat kehittyvät tulevaisuudessa, kiinnostaa meitä kaikkia. Maitokiintiöjärjestelmän poistuminen vuonna 2015 asettaa suuria haasteita markkinoiden vakaudelle. Kiintiöt ovat olleet hyvä keino turvata maitomarkkinoiden vakaus EU:ssa sekä maakohtaisesti että alueellisesti. Vuonna 2008, kun asia oli pöydällä EU:ssa, Suomi vaati kiintiöjärjestelmän jatkamista. Jäimme vaatimuksemme kanssa lähes yksin, sillä ainoastaan Puola ja Malta halusivat kiintiöiden jatkumista. Kaikki muut maat kannattivat niiden poistamista.

Nykyiset EU:n maatalouspolitiikan päätökset ovat voimassa vuoden 2013 loppuun asti. Markkinoiden ohjauskeinoja ja riskien hallintavälineitä tarvitaan tämänkin jälkeen. EU:n maatalouspolitiikan tavoitteena on taata elintarvikkeiden tasainen saatavuus, vakaat tuottajahinnat ja kohtuulliset kuluttajahinnat. Miten nämä tavoitteet saavutetaan ilman markkinoiden säätelyä ja turvaverkkoja?

Tuottajien markkina-aseman vahvistuminen olisi hyvin tärkeää. Joudumme tulevaisuudessa kohtaamaan entistä epävakaaamat markkinat sekä mahdollisesti suuriakin tuottajahintojen ja tuotantokustannusten muutoksia. Yhteiskunnan keinot markkinoiden säätelyyn ovat kuitenkin samaan aikaan vähentyneet. Maailman vapaakauppaneuvottelut eli WTO-neuvottelut luovat lisäpainetta markkinoiden vapauttamiseen ja säätelyn vähentämiseen. Parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan kilpailulainsäädännön muutosta. Olemme esittäneet maa- ja metsätalousministeriön kommentteina mm. sitä, että kilpailulainsäädännöllä ei saa liiaksi estää tuottajien välistä osto- ja myyntiyhteistyötä.

Parhaillaan EU:ssa toimii ns. maidon korkean tason työryhmä. Tämä ryhmä etsii maitosektorille keinoja, joilla voidaan vakauttaa maidontuotantomarkkinoita maitokiintiöjärjestelmän päättymisen jälkeen. Mahdollisina välineinä ryhmässä on noussut esiin tarve lisätä ja kehittää tuottajien ja teollisuuden välisiä tuotantosopimuksia sekä luoda maitoalalle futuurimarkkinat. Futuureilla tarkoitetaan johdannaisopimusta, jolla sitoudutaan ostamaan ja myymään tiettyä aikana tulevaisuudessa esimerkiksi raaka-ainetta tiettyyn hintaan. Futuurit voisivat vähentää maitoalan hintavaihteluja. Tämän maitoryhmän työn tuloksia voidaan toivottavasti hyödyntää EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa myös muidenkin tuotantosuuntien kohdalla.

Arvoisat kuulijat,

MTK:n maitovaliokunta on kritisoinut hallitusta siitä, että maitosektorin eteen ei ole Suomessa tehty mitään. Näin ei kuitenkaan missään nimessä ole, vaan olemme toteuttaneet useita tukipoliittisia toimia maidontuotannon hyväksi. Terveystarkastuspäätöksen yhteydessä päätettiin, että Etelä-Suomen maidontuotannon tukemiseksi aletaan Etelä-Suomessa myöntää EU:n lypsylehmäpalkkiota. Tarkoitus on hieman tasata AB- ja C-alueiden välistä kansallisen tuen tukieroaa. Korostan sitä, että tämä ratkaisu tehtiin yhdessä MTK:n kanssa.

Samalla sovittiin, että maaseudun kehittämistoimin pyritään edistämään maidontuotannon toimintaedellytyksiä nykyisten kehittämistoimien lisäksi. Näiden toimien selvittäminen on parhaillaan käynnissä. Tässä on keskitytty pohtimaan ympäristötuen ja eläinten hyvinvointituen tarjoamia mahdollisuuksia. Toivon näistä toimista löydettävän välineitä maidontuotannon kehittämiseen. Valitettavasti toimien valmistelu ja hyväksyttäminen komissiossa vie aikaa, joten tälle vuodelle näistä ei ole apua.

Pohjoinen maidon tuki on tuotantoon sidottu litrakohtainen tuki. Suomi on ainoa maa EU:ssa, jossa maidon litratukea maksetaan. Pohjoisen tuen neuvotteluissa sovittiin, että maidon tuessa voidaan käyttää pohjoisen alueen tasausjärjestelmää. Sillä tasataan tilakiintiöiden ylitykset ja alitukset pohjoisen tuen maakohtaisen määrärajoitteen puitteissa.

Maidon kansallisessa litrakohtaisessa tuessa otetaan käyttöön huhtikuun alusta alkaen tukikatto, jonka ylimenevälle osalle ei tukea makseta. Tämä raja on esimerkiksi C1-C2 -alueella 3,5 miljoonaa litraa ja C2:n pohjoisella alueella 3 miljoonaa litraa. Tällainen tukikatto nähtiin tarpeelliseksi, koska tuella ei haluta kannustaa jättisuurien navetoiden syntymistä pohjoiselle tukialueelle pelkästään tuen vuoksi.

Kesäkuun loppuun mennessä maksetaan EU:n kokonaan rahoittama maitokriisilisätuki, noin 0,22 senttiä/litra. Lisäksi EU:n mahdollistama, vuotta 2010 koskeva kansallista varoista maksettava lisätuki maksetaan vuoden loppupuolella. EU:n komission sääntöjen mukaan tämän tuen on kohdennettava taloudellisissa vaikeuksissa oleville tiloille – pelkästään maitotiloille sitä ei saa myöntää. Koska tilakohtaisesti ei voida ryhtyä tutkimaan kunkin tilan taloudellista tilannetta, MTK:n kanssa sovittiin, että tämä tuki maksettaisiin pääsääntöisesti viime vuosina rakennusinvestointeja tehneille tiloille. EU:n komission kommenttien jälkeen joudumme vielä pohtimaan tukimallille sopivaa muotoa.

Lisäksi meidän ei kannata unohtaa maatalouden aloittamis- ja investointitukien merkitystä maidontuotannon turvaamiselle. Investointitukivarojen riittävyys on lähivuosina turvattu, sillä tällä hallituskaudella Maatilatalouden kehittämisrahastoon Makeraan lisätään yhteensä 270 miljoonaa euroa. Edellisellä hallituskaudella Makeraan lisättiin vain 64 miljoonaa euroa. Viime vuonna avustusta myönnettiin

koko maassa yhteensä noin 90 uuden navetan rakentamiseen ja noin 130 navetan laajennukseen ja peruskorjaukseen. Investointitahti voisi tietenkin olla reippaampi, mutta ymmärrän kyllä, että talouden lama on vaikuttanut investointihaluihin.

Hyvät kuulijat,

Parhailaan on valmisteilla pääministeri Vanhasen käynnistämän kansallisen ruokastrategian laadinta. Työn valmistuu kesällä ja syksyllä sitä käsitellään eduskunnassa. Tässä strategiatyössä etsitään vastausta mm. siihen, miten turvataan elintarvikeketjumme kilpailukyky ja miten saavutetaan kannattavuuden turvaavaa lisäarvoa. Saadaanko sitä korostamalla elintarvikkeidemme turvallisuutta ja esimerkiksi salmonellattomuutta? Vai voisiko gmo-vapaus olla valttimme? Entä luomutuotanto? Tai korkea eläinten hyvinvoinnin taso?

Strategian valmistelussa paneudutaan myös ilmastonmuutoksen asettamaan valtavaan haasteeseen. Mitä maataloudessa on tehtävä ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi ja siihen sopeutumiseksi? Tämä tulee olemaan keskeinen teema myös EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa markkinoiden toimivuuden ja ympäristönsuojelun ohella. Maatalouden avulla voidaan ratkaista ilmastonmuutoksen aiheuttamia ongelmia. Ilmastonmuutokseen kytkeytyy myös kysymys siitä, millä tasolla Suomen huoltovarmuuden on oltava ja miten tämä taso turvataan.

Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaimmin maapallon hedelmällisempiin ruuantuotantoalueisiin. Kuivuus lisääntyy ja juomavedestä tulee pulaa. Maapallon väestö kasvaa uskomattoman kiihvasta vauhtia: vuonna 2050 ihmisiä arvioidaan olevan 9,2 miljardia. Ruoantuotannon olisi samaan aikaan kasvettava peräti 70 %! Tällainen väestömäärän kasvu yhdistettynä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on todella vaikea yhtälö. Lannoiteraaka-aineiden varastot supistuvat samaan aikaan. Näiden arvioiden edessä korostuu jokaisen maan huoltovarmuuden merkitys. Siitä on täällä Suomessakin huolehdittava.

Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteet vaikuttavat maatalouden harjoittamiseen ja erityisesti kotieläintuotantoon. Nautojen hiilijalanjälki on melko suuri, mutta nautojen ruokintaa kehittämällä voidaan sitä pienentää. Lisäksi jos asiaa tarkastellaan koko tilan tasolla, tilanne tasapainottuu. Eli jos laskennassa otettaisiin huomioon naudanlihan tuottamiseen tarvittava nurmiala, päästäisiin eri tuloksiin. Nurmen viljely vähentää maaperästä ilmaan tulevia kasvihuonekaasuja. Ilman nautoja ei nurmituotantoa nykyisessä laajuudessa tarvittaisi. On myös muistettava, että nurmet lisäävät maatalouden monimuotoisuutta.

Arvoisat kuulijat,

Yksi tärkeimmistä kotieläintuotantomme valteista on eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen ensiluokkaisesti. Tästä valtista meidän on huolehdittava jatkossakin. Valtaosa tuottajista hoitaa eläimensä erinomaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriössä on tehty paljonkin eläinten hyvinvoinnin eteen. Vuonna 2008 hallituksen esitys eläinlääkintähuoltolain uudistamiseksi lähti pöydältäni uudelleenvalmisteluun, sillä halusin, että lain perustavoitteeksi otetaan eläinten hyvinvointi ja eläinten terveydenhoito. Uudelleen valmistelussa esitykseen sisällytettiin 15 uutta läänineläinlääkäriin virkaa eläinten hyvinvointi- ja tarkastustehtäviin.

Täydentävien ehtojen valvonnassa kiinnitetään jatkossa huomiota nykyistä laajemmin eri eläinten hyvinvointisäädösten noudattamiseen. Täydentävät ehtoethan ovat EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukien edellytyksenä. Nykyään täydentävien ehtojen valvonnoissa on tarkastettu hyvinvointisäädökset pääsääntöisesti vain vasikoilta, munivilta kanoilta ja sioilta. Jatkossa tarkastetaan myös muiden nautojen, lampaiden ja vuohien hyvinvointi. Tätä on vaatinut EU:n komissiokin. Jos otantaan valitulla tilalla on näiden lisäksi muita tuotantoeläimiä, sitten tarkastetaan myös niiden olosuhteet. Sinänsä uusia velvollisuuksia tilalle ei tästä aiheudu. Uutta on näiden laajempien valvontojen kytkeminen täydentäviin ehtoihin.

Vuonna 2009 asetin hyvin laajapohjaisen neuvottelukunnan parantamaan tuotantoeläinten hyvinvointia. Neuvottelukunnan ensimmäisiä tehtäviä on keskittyä eläinsuojelusäädösten muutostarpeisiin. Säädösten muutostarpeiden selvittämiseksi viime vuonna tehtiin selvitys eläinten hyvinvointisäädöksistä Suomessa ja viidessä muussa EU:n jäsenmaassa. Tämän lisäksi tehtiin erillinen selvitys Suomen, Tanskan ja Ruotsin sikaloiden rakentamismääräyksistä.

Selvitysten ja eläinten hyvinvointitutkimusten perusteella eläinsuojelusäädöksiä ja investointituen rakentamisvaatimuksia muutetaan. Sika- ja siipikarjatalouden muutokset tehdään ensin, koska niiden uudisrakennus- ja laajennusinvestoinnit ovat olleet hakukiellossa pitkään ja haku aiotaan avata ennen kesää. Nautojen osalta säädösmuutokset tehdään myöhemmin.

On selvää, että pelkät lait ja säädökset eivät yksin paranna tuotantoeläinten hyvinvointia, vaan kaikkien alan toimijoiden on tehtävä töitä hyvinvoinnin parantamiseksi. Olen keskustellut asiasta ketjun toimijoiden kanssa, ja kaikki osapuolet ovat vahvasti sitoutuneet tekemään työtä eläinten hyvinvoinnin eteen.

Minusta on täysin selvää, että suomalaiset kuluttajat odottavat suomalaiselta elintarvikeketjulta entistä enemmän panostusta vastuulliseen ja eettiseen kotieläintuotantoon. Kuluttajien luottamusta kotimaiseen tuotantoon ei ole vara

menettää. Säädosmuutosten siirtymäaikojen on tietenkin oltava pitkiä, sillä äkillisiä muutoksia ei elinkeinon kilpailukyky kestä.

Hyvät kuulijat,

Maatalouden kannattavuuden turvaamiseksi on tällä hallituskaudella tehty muutakin kuin vain toteutettu tukipolitiikkaa. Maatalousverotusta on kevennetty mm. korottamalla polttoöljyn ja sähköveron palautusta viime vuoden kesäkuusta alkaen. Toiseksi, pääomatuloveron osuuden voi tästä verovuodesta alkaen valita nollassi, eli viljelijän niin halutessa kaikki maataloustulo voidaan verottaa ansiotulona. Tämä helpottaa erityisesti pienituloisempien asemaa. Lisäksi mm. tilusjärjestelyjen rahoitusta on lisätty.

Olemme tehneet useita muitakin ehdotuksia maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Valitettavasti osa ehdotuksista on kaatunut Suomen valtion talouden heikkoon tilanteeseen. Aion kuitenkin edelleen työskennellä sen eteen, että kustannuksia alentavia ratkaisuja saavutettaisiin myös kevään kehysriihessä.

Osa ehdotuksistamme, kuten määräaikainen pellon myyntivoittovero, jota oli ajateltu vuosille 2009-2010, näyttää olevan erittäin kovassa vastustuksessa EU:n komissiossa. Tämän takia peltokaupat ovat olleet lähes jäissä jo yli vuoden. On todella harmillista, että tämä elinkeinoa kehittävä hanke, on kääntynyt itseään vastaan. Asia kuuluu valtionvarainministeriön vastuulle, mutta olemme maa- ja metsätalousministeriöstä käsin myös pyrkinet edistämään verovapauden toteutumista.

Viime vuonna sain vieremäläisiltä invetoiteja tehneiltä maidontuottajilta kirjeen, jossa ehdotettiin useita toimia maidontuottajien tilanteen helpottamiseksi. Käsittelimme näitä ehdotuksia viime syksynä maatalouden tulo- ja kannattavuusryhmässä ja sen alatyöryhmässä. Näissä ryhmissä on valmisteltu aiemmin mainitsemani verohelpotukset. Osa vieremäläisten ehdotuksista oli jo päätetty toteuttaa aiemmin, osan toteuttaminen ei valitettavasti ole mahdollista. Yhtenä ehdotuksena kirjeessä oli maatalouden työvoimakustannusten alentaminen. Tätä olemme maatalouden tulo- ja kannattavuusryhmässäkkin paljon pohtineet. Vielä ei ole löytynyt keinoa, jolla palkkakustannuksia saataisiin kevennettyä. Tämä olisi kuitenkin erittäin tärkeää. Varsinkin tilaansa voimakkaasti kehittävät ja tuotantoansa laajentaneet yrittäjät tarvitsisivat kipeästi mahdollisuuksia entistä laajemmin palkkatyövoiman käyttöön.

Vahvistaaksemme maidontuotannon houkuttelevuutta tuotantosuuntana, vapaa-aikaa on maatalousyrittäjillä oltava enemmän. Vuosilomapäivien määrää on tällä hallituskaudella lisätty kahdella päivällä. Jatkossa lomapäiviä tulisi edelleen lisätä ja järjestelmän taata se, että uuttakin teknologiaa käyttävillä tiloilla on mahdollisuus saada ammattitaitoinen lomittaja.

Lopuksi hyvät maidontuottajat,

Te kaikki maidontuottajat teette ansiokasta työtä suomalaisen yhteiskunnan eteen. Tinkimätön ammattitaito näkyy läpi maidontuotantoketjun. Kuten sanoin aiemmin, ruoantuotannon on jatkossa maapallolla lisääntyttävä huomattavasti. Siinä tarvitaan myös suomalaisten maatalousyrittäjien panostusta.